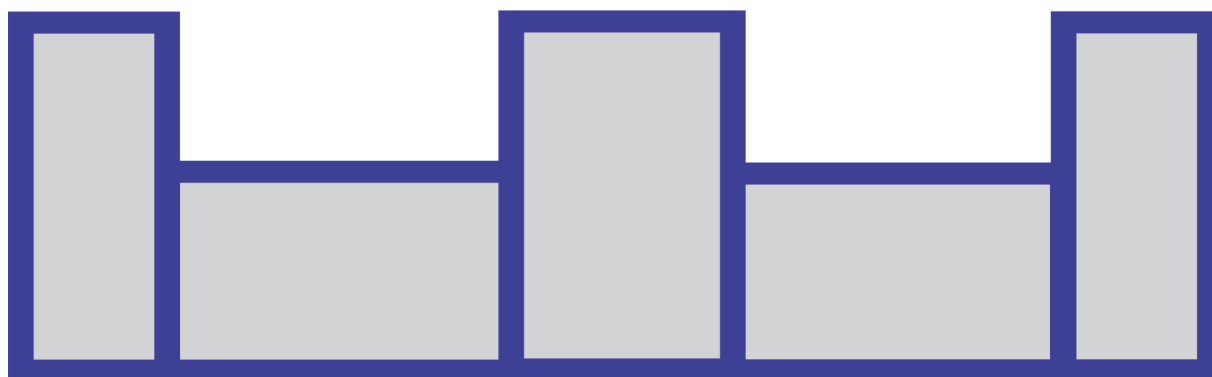

ПЕТТИ ИЗВЕШТАЈ ОД МОНИТОРИНГ НА КВАЛИТЕТ НА ДЕБАТА ВО СОБРАНИЕ

СОБРАНИЕТО ПОД ЛУПА

Засилување на политичката дебата
и делиберативниот дискурс

ДЕКЕМВРИ 2014

ПЕТТИ ИЗВЕШТАЈ ОД МОНИТОРИНГОТ НА КВАЛИТЕТОТ НА ДЕБАТАТА ВО СОБРАНИЕТО

(ДЕКЕМВРИ)

Институтот за демократија „Социетас Цивилис“ – Скопје (ИДСЦС) и Институтот за Источна и Централна Европа и Балканот (ИЕКОБ) почнувајќи од јуни 2014 до март 2015 година го следат нивото на квалитет на дебатата во Собранието. Мониторингот се одвива во рамките на проектот „Собранието под лупа, засилување на политичката дебата и делиберативниот дискурс“ финансиски поддржан од Европската Унија. Во текот на периодот на мониторинг ќе бидат изготвени десет месечни извештаи за квалитетот на дебатата во Собранието. Пред вас е петтиот таков извештај кој се однесува на собраниската дебата во месец декември 2014.

Со примена на „Индексот за квалитет на дебата“¹ според неколку параметри се оценува секој поединечен говор на учесниците на пленарните седници и седниците на осум собраниски комисији одбрани според нивното значење за политичката дебата и политичката култура во државата.

Целта на мониторингот е на емпириски начин да се дојде до сознание колку се аргументирани расправите во законодавниот дом и колку се земаат предвид различните ставови и колку истите придонесуваат кон содржината на законите.

Истовремено, во рамки на проектот, се одвива и мониторинг на неколку национални медиуми² со цел да се види во која мера јавноста е запознаена со суштината на собраниските расправи и со содржината на аргументите изнесени на седниците од страна на пратениците.

По секој мониториран месец јавноста е информирана преку извештаи за клучните наоди од мониторингот на дебатата во Собранието и на медиумското известување од работата на парламентот.

A. РЕЗИМЕ

Пратениците во декември ја зголемија интеракцијата, но повторно не успеја да се разубедат во исправноста на своите аргументи и секој остана во својот „ров“.

¹ Индексот за квалитет на дебата (Discourse Quality Index) е создаден од група водечки светски теоретичари на делиберативната (дебатна) демократија. Индексот претставува методологија која овозможува емпириско истражување на квалитетот на дебатите чија форма и содржина се исклучително важни за демократијата во едно општество. Индексот последните десетина години е употребен за истражувања на дебатата во Европскиот парламент и во парламентите на Германија, Швајцарија и американскиот Конгрес.

² Мониторингот на медиумите ги опфаќа националните телевизии Сител, Телма, Алсат-М и МРТ2 на албански јазик и весниците Дневник, Слободен печат, Утрински весник, Вечер, Коха и Лајм.

Клучните наоди на Петтиот извештај од мониторингот (набљудувачки период 1-31 декември, вкупно 11 собраниски седници) се дека дискусијата околу законските предлози останува слаба, со нешто поголема интеракција меѓу пратениците споредено со претходните мониторирани периоди (19 јуни – 1 август, 25 август - 30 септември и ноември). Зголемената интеракција се согледува во зголемување на репликите и контрарепликите особено на неколку теми: пратеничките прашања и измените на законите за високо образование, за просторно и урбанистичко планирање и за административни службеници.

Учесниците на мониторираните седници повторно не покажаа интерес и подготвеност за менување на ставовите поради поквалитетни аргументи изнесени во расправата имајќи предвид дека ниту еден пратеник не укажал на промена на својата позиција. Во најголем дел говорниците не се ни осврнале на аргументите на своите претходници.

Пратениците најмалку досега од почетокот на набљудувањето се повикуваа дека нивните аргументи се во прилог на општото добро, а истовремено најмногу досега се повикувале на апстрактни принципи.

Опозицијата во декември го зголеми уделот во дискусиите во однос на претходниот месец и достигна 21%. Тоа е еднакво на опозициското учество во дискусиите во октомври, а тоа воедно е највисоко ниво забележано на мониторираните седници досега.

Пратениците во поголем дел од дискусиите при образложувањето на своите позиции користеа два и повеќе аргументи. Притоа, споредено со претходните месеци се зголеми процентот на дискусии со еден аргумент, а се намали бројот на дискусии во кои не се изнесени аргументи.

Најголемиот дел од точките од дневниот ред поминаа со мала и еднострана или без никаква дискусија.

Со ова јавноста повторно остана посиромашна за квалитетна дебата за дел од законските решенија. Така е испуштена можноста преку дискусија да се тестира валидноста и издржаноста на изнесените аргументи на пратениците како и можноста тие да бидат оспорени или надополнети, што би придонело за носење на поквалитетни закони во прилог на општото добро и јавниот интерес.

Б. МЕТОДОЛОГИЈА НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

„Индексот за квалитет на дебата“ овозможува секој поединечен говор изнесен на седниците да се кодира според неколку главни карактеристики:

- степен на аргументираност на говорот³;
- степен на почит на говорникот кон другите пратеници и нивните аргументи;
- отвореност за прифаќање на туѓите аргументи и менување на сопствените ставови под сила на квалитетни аргументи изнесени во расправата;
- дали пратениците образложуваат во име на чии интереси ги застапуваа своите ставови;
- дали пратениците можат непречено да ги изнесат своите ставови и
- во која мера е застапен недоличен говор.

Со мониторингот се опфатени расправите во следните работни тела во Собранието:

- Пленарни седници;
- Комисија за уставни прашања;
- Комисија за финансии и буџет;
- Комисија за политички систем и односи меѓу заедниците;
- Комисија за избор и именувања;
- Комисија за локална самоуправа;
- Комисија за европски прашања;
- Анкетна комисија за заштита на слободите и правата на граѓанинот;
- Законодавно правна комисија.

В. ПОЛИТИЧКИ КОНТЕКСТ

Согласно Уставот, Собранието ја има законодавната власт и е составено од 123 пратеници. Пратениците се избираат на непосредни избори, по пат на пропорционални изборни листи за мандат од четири години. На последните парламентарни избори, одржани во април 2014 година, партијата Внатрешна македонска револуционерна организација – Демократска партија за македонско национално единство (ВМРО-ДПМНЕ) освои 61 пратеник, а нивниот коалиционен партнер со кој ја формираат Владата, Демократската унија за интеграција (ДУИ), освои 19 пратеници. По еден пратеник во Собранието освоија партиите на Граѓанска опција за Македонија (ГРОМ) и Национална демократска преродба (НДП). Пратеникот кој мандатот го доби од НДП и покрај одлуката на партијата да го бојкотира Собранието се приклучи кон пратеничката група на ДУИ. Со тоа сега пратеничката група на ДУИ брои 20 пратеници.

Од почетокот на мониторингот до објавувањето на овој извештај, пратениците од најголемата опозициска коалиција предводена од Социјалдемократскиот сојуз за Македонија (СДСМ), која на изборите освои 34 мандати, ја бојкотираат работата на Собранието⁴. Во месец декември во Собранието опозициски дејствуваа тројцата пратеници од опозициската коалиција на СДСМ кои

³ Под степен на аргументираност се земаат предвид бројот на аргументи со кои пратеникот ги образложува своите позиции во говорот без притоа да се навлегува во вистинитоста или валидноста на аргументите. Притоа не се земаат предвид аргументи кои јасно и недвосмислено се надвор од темата на дебата.

⁴ Опозициските пратеници Роза Топузовска Каревска од Либерално демократската партија, Солза Грчева и Љубица Буралиева од СДСМ одлучија да ги прифатат пратеничките мандати освоени на изборите и покрај одлуката на опозициската коалиција за бојкот на работата на Собранието.

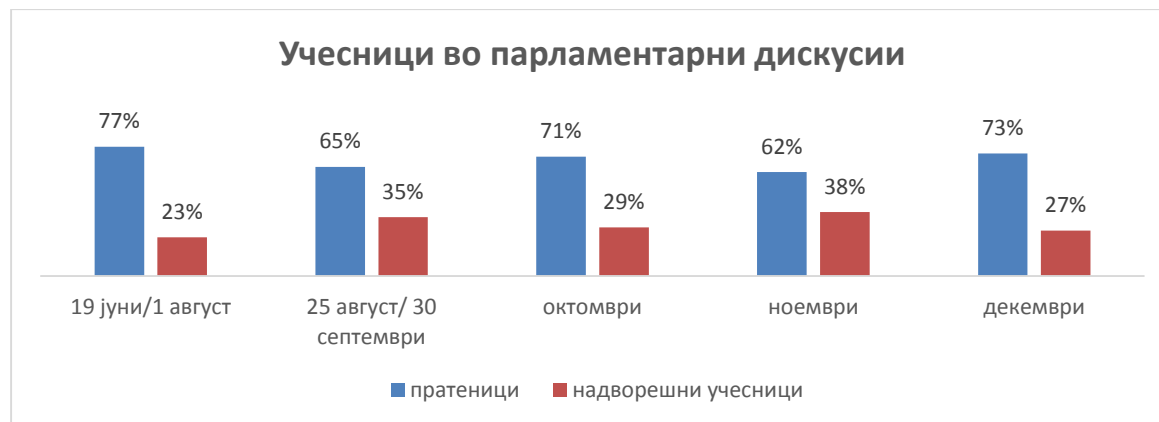

одлучија да ги прифатат мандатите и седум пратеници на Демократската партија на Албанците (ДПА). Мнозинството во Собранието во декември ја продолжи процедурата за одземање на мандатите на 31 опозициски пратеник кои го бојкотираат парламентот. Постапката не е завршена со оглед на тоа што гласањето за одземање на мандатите за отсутните опозициски пратеници закажано за седницата на 26 декември беше одложено поради тоа што владејачките партии не обезбедија дво-третинско мнозинство односно 82 пратеници кои се потребни за гласање на ваква одлука.

Г. НАОДИ ОД МОНИТОРИНГОТ

Овој извештај ја опфаќа дебатата во Собранието во периодот од 1 до 31 декември. Анализирани се вкупно 396 говори на учесници во дебатите на вкупно 11 седници од кои 7 се пленарни и 4 се седници на работни тела. Од седниците на работните тела следени се две седници на Комисијата за политички систем и односи меѓу заедниците и по една на Законодавно-правна комисија и Комисија за избори и именувања.

Од вкупниот број на мониторирали говори, 288 се на пратеници во Собранието, а 108 на надворешни учесници како министри, претставници на министерства, други државни и јавни институции, граѓански организации и експерти. На 11 седници учесниците на расправите се произнеле околу вкупно 81 точка од дневниот ред. Овој извештај се однесува само на говорите на пратениците.

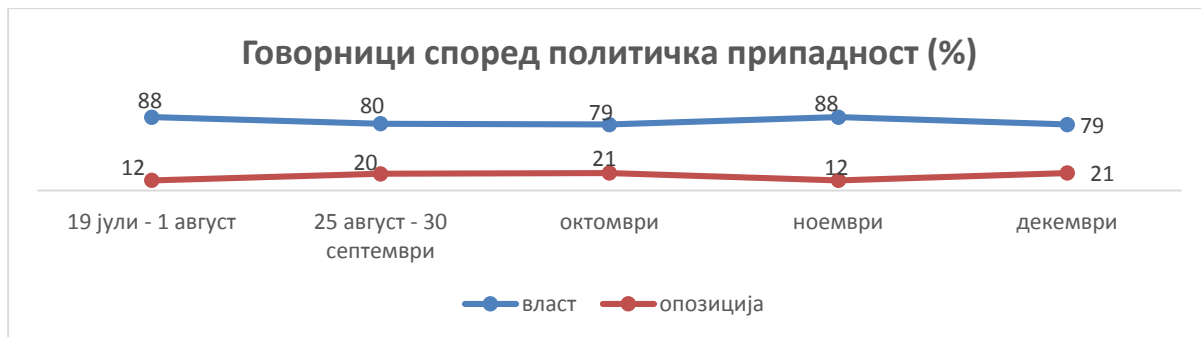

Во однос на демографските карактеристики на говорниците пратеници, според:

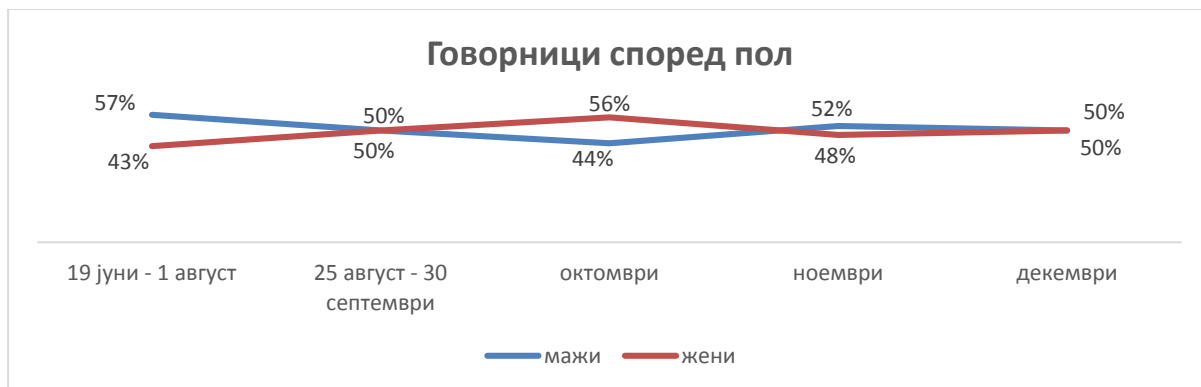
- Пол: 50% се мажи, а 50% жени.
- Етничка припадност: 89% се етнички Македонци, 8% етнички Албанци, 3% се други.
- Образование: 67% се со високо образование, 22% магистри 11% доктори по науки.
- Во октомври најактивни беа пратениците од петтата изборна единица, а најмалку дискусии имаа пратениците од првата изборна единица.

Во декември опозициските пратеници го зголемија учеството во дискусиите на 21% што е повеќе во однос на ноември. Овој процент на учество е идентичен како и во октомври и воедно е највисокиот достигнат удел на опозицијата во дискусиите од почетокот на мониторингот.

На мониторираните седници кои се одржаа во декември на пратениците мажи и жени отпаѓаат еднаков процент на дискусии - 50%. Меѓутоа, ако се земе предвид дека пратениците жени се 35% од вкупниот број на пратеници во актуелниот состав на Собранието произлегува дека жените почесто земале збор отколку мажите.

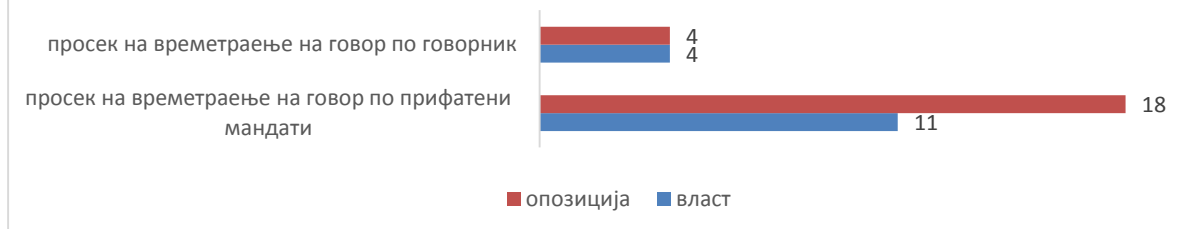

Просечно времетраење на дискусии според пол (изразено во минути)

Според уделот, ако вкупното време на дискусиите се подели на вкупниот број на прифатени мандати од страна на пратениците произлегува дека во просек секој пратеник од мнозинството говорел по 11, а секој од опозицијата по 18 минути. Ако вкупното време се подели само на пратениците кои земале збор на мониторираните седници произлегува дека секој говор на изнесен од опозициски и од пратениците од мнозинството траел во просек по 4 минути.

Просек на времетраење на дискусии (изразено во минути)

I. ТИП НА ГОВОРИ И ИНТЕРАКЦИЈА

Мониторингот во декември покрај редовните пленарни седници и седници на работните тела опфати една пленарна седница посветена на пратенички прашања и една комисијска седница на која се одржа јавни расправи на која поголемиот дел од учесниците не беа пратеници во Собранието, туку надворешни членови меѓу кои експерти и претставници на судската и на извршната власт.

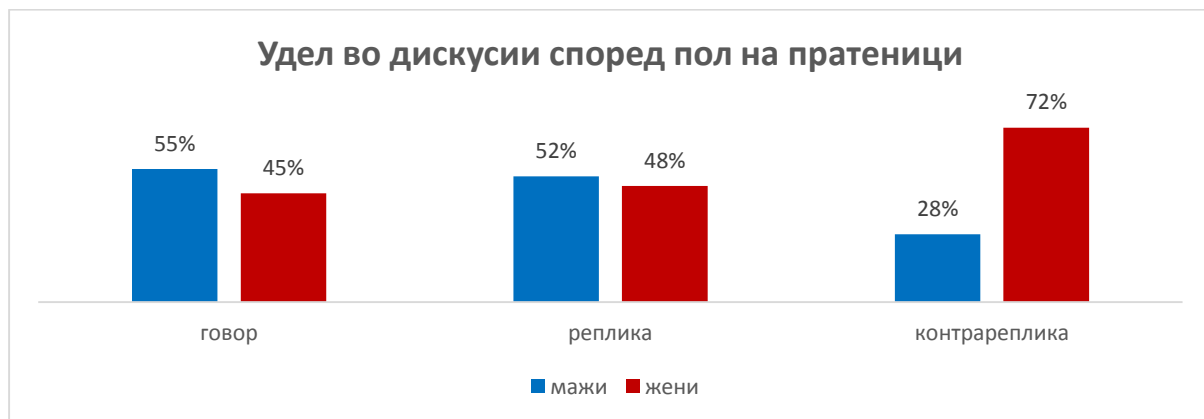
Мониторингот во декември покажа зголемување на интеракцијата меѓу пратениците набљудувано преку бројот на репликите и контрарепликите меѓу учесниците во расправите споредено со претходниот месец. Притоа, како реплики и контрареплики се забележани и прашањата и одговорите меѓу пратениците и министрите на пленарната седница посветена на пратенички прашања. Од набљудуваните седници на поединечни говори отпаѓаат 65%, на реплики 17%, а на контрареплики 18% од дискусиите. Тоа покажува дека пратениците за 10%

почесто одговарале на говорите на учесниците во дебатите споредено со ноември, а контрарепликите се зголемиле за 6%. Ако се гледа целиот период од почетокот на мониторингот ова е највисок процент на контрареплики, а процентот на репликите бил повисок само во октомври. Во декември пратениците покрај седницата посветена на пратенички прашања, најмногу развија дискусија околу измените на Законот за високо образование, Предлог-законот за просторно и урбанистичко планирање и измените на Законот за административни службеници.

Во декември на набљудуваните седници пратениците мажи дадоа 55% од индивидуалните говори, 52% од репликите и 28% од контрарепликите. Пратениците жени пак дадоа 45% од индивидуалните говори, 48% од репликите и 72% од контрарепликите.

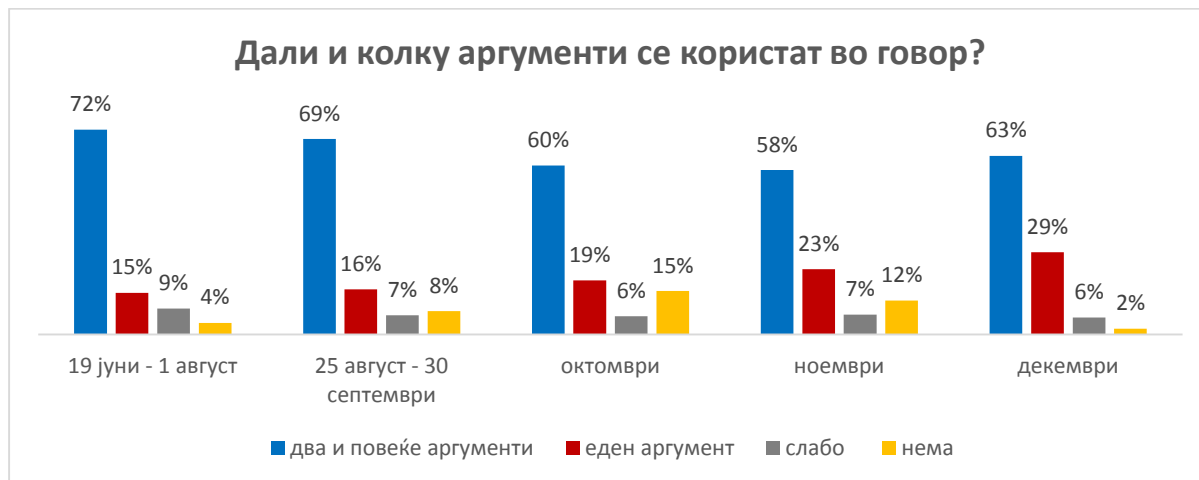
II. СТЕПЕН НА АРГУМЕНТИРАНОСТ НА ГОВОРОТ

Од мониторираните говори на пратениците според Индексот за квалитет на дебата, во 63% постои образложување на позициите со два или повеќе од два аргументи. Во 29% од говорите

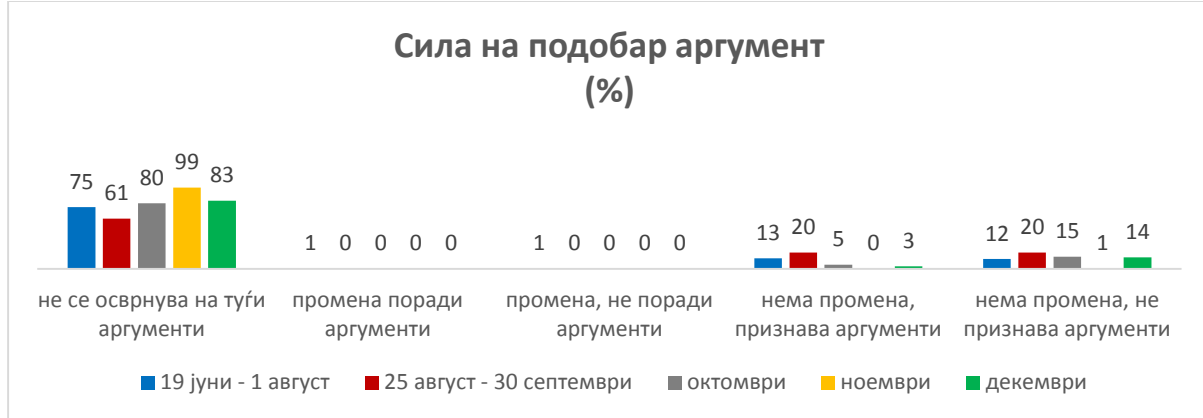

пратениците ги образложувале своите позиции со еден аргумент. Во 6% аргументацијата била слаба односно образложението кое го дал говорникот не било доволно за да се смета за еден целосен аргумент. Во 2% не е изнесен никаков аргумент во дискусијата. Земено севкупно, во декември степенот на аргументираност со најмалку два аргументи е нешто повисок отколку во октомври и ноември, но понизок отколку во првите два периоди од мониторингот (19 јуни – 1 август и 25 август – 30 септември). Дискусиите во кои пратениците во своите излагања употребиле еден аргумент во декември достигнаа 29% што е највисоко од почетокот на мониторингот. За сметка на тоа процентот на дискусии без аргументи опаднал на 2% што е најниско досега.

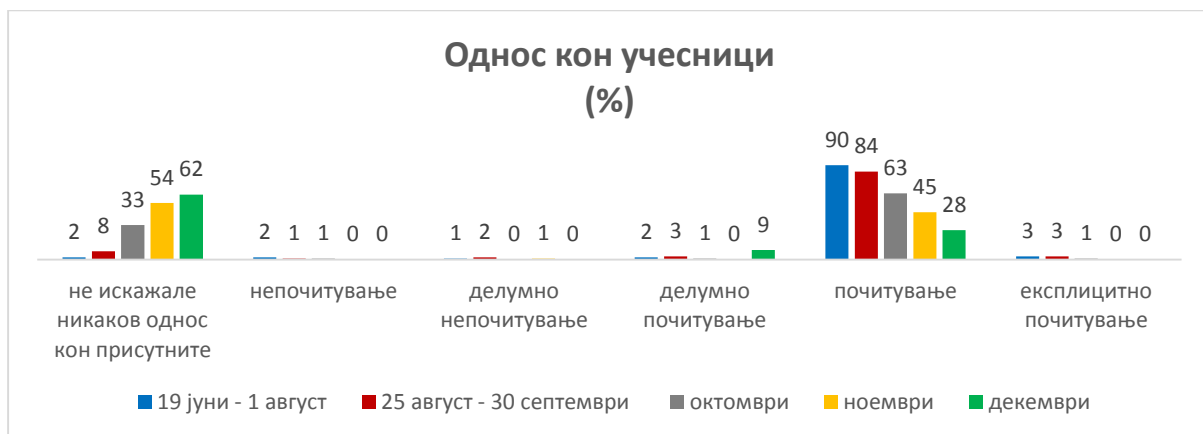
III. СИЛА НА ПОДОБАР АРГУМЕНТ

На мониторираните седници во декември како и претходните три периоди, ниту еден говорник не укажал дека ја менува својата позиција поради подобри аргументи изнесени во расправата, или од други причини. Ваква промена на позицијата е забележана само во првиот мониториран период (19 јуни – 1 август). Споредено со ноември, за 16% се намалени дискусиите во кои пратениците воопшто не се осврнуваат на аргументи изнесени од другите учесници. Меѓутоа, овој процент сè уште е на високи 83% што е повеќе отколку во првите три мониторирани периоди 19 јуни – 1 август, 25 август - 30 септември и октомври. Во декември впечатливо е што на мониторираните седници во 14% од дискусиите говорниците не ја промениле својата позиција, а воедно и не ја признале вредноста на аргументите изнесени од другите говорници. Само во 3% говорниците не ја промениле позиција, но ја признале вредноста на туѓите аргументи.

IV. ПОЧИТ КОН УЧЕСНИЦИ

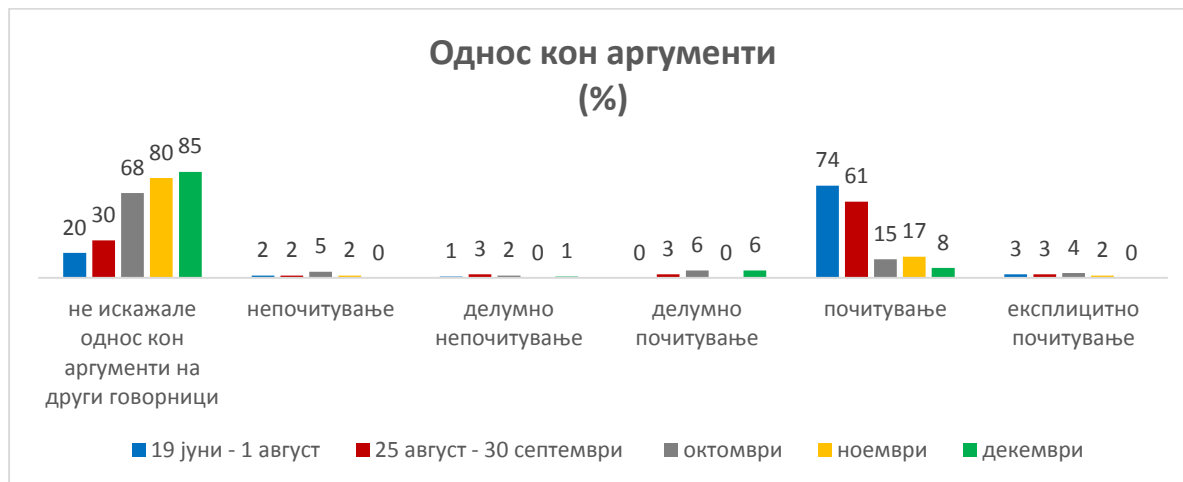
Пратениците во декември во рамки на своите говори, во најголем дел односно во 62% од дискусиите не искажале никаков однос кон другите учесници на седниците. Тоа е за 8% повеќе од ноември и продолжување на трендот на постојано зголемување на овој процент од почетокот на мониторингот во јуни. Исто така и во декември продолжи вториот тренд односно намалувањето на дискусиите во кои говорниците искажуваат почитување кон други учесници во дебатите. Така овој процент во декември изнесува 28% што е најниско досега од почетокот на мониторингот. Не е забележан случај да се искаже целосно непочитување кон други учесници. Во декември во 9% од дискусиите е забележано делумно почитување што значи дека говорникот во поголем дел од својот говор бил неутрален, или изразува почитување, но во помал дел искажал непочитување кон други учесници.

V. ПОЧИТ КОН АРГУМЕНТИ

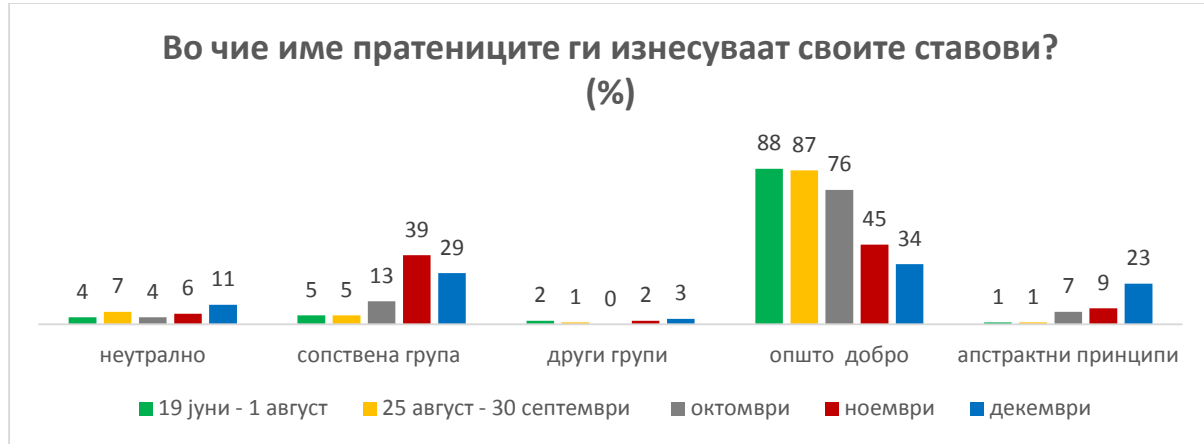

Пратениците на мониторираните седници во декември најмногу досега споредено со претходните мониторирани периоди беа расположени да искажат почитување кон аргументите на другите говорници. Тоа се случило во 8% од нивните обраќања за разлика од 17% во ноември, 61% во периодот од 25 август – 30 септември и 74% од 19 јуни – 1 август. За сметка на тоа повторно порасна процентот на дискусии во кои говорниците не искажаа никаков однос кон аргументите на другите говорници и достигна 85%, што е најмногу досега. Во 8% од дискусиите говорниците искажале делумно почитување. Тоа значи дека пратениците во излагањата кон аргументите на другите во најголем дел биле неутрални или искажал почит, а во помал дел искажале непочитување кон изнесените аргументи на своите колеги.

VI. ОПФАТ НА ОБРАЗЛОЖЕНИЕ И ПРЕКИНИ

Во парламентарните расправи во декември во 34% од говорите, учесниците се повикувале на тоа дека нивните позиции и ставови се во насока на општото добро и интересите на сите граѓани. Тоа е намалување за 11% на ваквото упатување од страна на говорниците со оглед на тоа што во ноември пратениците на општото добро се повикувале во 45% од дискусиите. Во првите два мониторирани периоди (19 јуни – 1 август и 25 август – 30 септември) пратениците се повикуваа на општото добро во дури 88% од дискусиите. Во декември говорниците во 23% од дискусиите се повикале на апстрактни принципи како социјална правда, мир, еднаквост, квалитет на живеење и слично што е највисок процент досега од почетокот на мониторингот. На придобивки или последици за сопствената група (етничка, политичка, верска, професионална) говорниците се повикале во 29% од дискусиите што е намалување од 10% споредено со ноември но сепак значително повеќе отколку во октомври и во периодите 19 јуни – 1 август и 25 август – 30 септември. Во 11% од дискусиите говорниците биле неутрални односно не се повикале на ништо при изнесувањето на аргументите.

VII. НЕДОЛИЧЕН ГОВОР

Во поглед на недоличниот говор, учесниците, во мониторираните собраниски дебати во овој период, генерално се воздржуваа од негово користење. Во декември на мониторираните седници не е забележано говорник да користел недоличен говор, ниту пак е забележан случај на ограничување на пратениците при нивните излагања од говорниците.

Д. ЗАКЛУЧОЦИ:

- Учесниците на мониторираните седници повторно не покажаа интерес и подготвеност за менување на ставовите поради поквалитетни аргументи изнесени во расправата имајќи предвид дека ниту еден пратеник не укажал на промена на својата позиција. Истовремено, останува висок процентот на дискусии во кои говорниците воопшто не се осврнуваат на аргументите изнесени од други говорници. Во случаите кога говорниците се осврнале на аргументите на колегите, најчесто не ја признале нивната вредност.
- Пратеничките прашања и измените на законите за високо образование, за просторно и урбанистичко планирање и за административни службеници поттикнаа дебата меѓу пратениците која се отслика со зголемениот број на реплики меѓу учесниците на седниците споредено со претходните мониториран периоди (ноември, периодите 25 август - 30 септември и 19 јуни - 1 август). Повеќе реплики имало само во октомври додека во декември пратениците имале најмногу контрареплики досега.
- Опозициските пратеници беа поактивни споредено со минатиот месец (ноември) и повторно го достигнаа највисокото ниво на учество досега од 21% кое беше забележано и во октомври.
- Според полот на говорниците пратеници и кај мажите и жените отпаѓаат по 50% од вкупниот број на дискусиите. Од нив мажите имале повеќе индивидуални говори и реплики, а кај жените отпаѓа најголемиот дел од контрарепликите.

- Дискусијата околу поголемиот дел од законските предлози останува генерално слаба и не овозможува преку јавна дебата да се тестира валидноста и издржаноста на подготвените и изнесените аргументи на пратениците. Со тоа се пропушта можноста аргументите да бидат оспорени или надополнети, а со тоа јавноста е осиромашена за различни гледишта кои би придонеле за изработка на поквалитетни одлуки во прилог на општото добро и јавниот интерес.
- Поголем дел од анализираниите говори во мониторираниот период, се поткрепени со два и повеќе аргументи. Во декември се зголемил процентот на говори поткрепени со еден аргумент, а се намалил процентот на говори во кои пратениците не изнеле никакви аргументи.
- Намален е процентот на дискусии во кои говорниците се повикувале на тоа дека нивните аргументи одат во прилог на придобивки или последици за општото добро. За сметка на тоа, зголемен процентот на дискусии во кои говорниците се повикувале на апстрактни принципи, а исто така и на дискусии во кои говорниците останале неутрални.
- Во декември на мониторираните седници не е забележано користење на недоличен говор, ниту прекини или укажување од страна на некој пратеник дека е ограничен во можноста да го изнесе своето мислење.

*****

Проектот „Собранието под лупа, засилување на политичката дебата и делиберативниот дискурс“ е финансиран од страна на Европската Унија.

Оваа публикација е изготвена со помош на Европската Унија. Содржината на публикацијата е единствена одговорност на Институт за демократија „Социетас Цивилис“ – Скопје (ИДСЦС) и на никаков начин не може да се смета дека ги одразува гледиштата на Европската Унија.